

PETRE DULFU

Isprăvile lui Păcală

Prefață de Ștefan Luca
Repere biobibliografice
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>În loc de prefață</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	12
<i>Referințe critice</i>	14
Ispravile lui Păcală	
Moștenirea.....	21
Vânzarea.....	24
Împărțirea comorii.....	27
Fuga.....	31
Fluierul.....	35
Tocmeala.....	39
Caprele popii.....	44
La oi.....	51
Boii lui Păcală.....	55
Moara dracilor.....	59
Cucul.....	66
Evangelhia.....	69
Răfuiala.....	72
Mireasa.....	76
Păcală și Tândală.....	80
Învierea morților.....	85
Păcală însurat.....	89

Strechea	96
Prânzul.....	102
Otrava	108
Rămășaguri c-un boier.....	115
Alte rămășaguri	122
La vatra părintească.....	128
Păcală mare gospodar	137

I. MOȘTENIREA

Nu azi, nici ieri, hei! de-atuncea, apă-a curs pe Olt cam multă!
(Sănătate, de la Domnul, celor care mă ascultă!)
Undeva p-aci, sub cerul scumpei noastre României,
Într-un sat trăia – se zice – un moșneag, ce-avea trei fii.
Cei mai vârstnici, de! ca lumea! când mai buni și când mai răi,
Când mai dezghețați la minte, când mai proști, sărman de ei.
Cel mic însă... altă fire! Suflet bun, dar mult poznaș...
Ca să facă el vreun lucru, cum se făptuiește... aș!...
Toate le făcea sucite și pe dos, de te-ncruceai...
Un nătâng, un gură-cască îți părea – când îl vedeai.
Îi ieșeau la capăt însă toate-așa de minunat,
Că, de fapta-i săvârșită, locului stăteai mirat.
O plăcere-avea: de lacomi, de neghiobi, să-și răsă-n lege!
Și, ca el, la gard prostia cine mai știa s-o lege?...

.....
– Năzdrăvan! ziceau o seamă. Alții: – Ba e un țicnit!
Iar la urmă, toți, „Păcală“ oamenii l-au poreclit.
Într-o zi, bătrănu-și cheamă fiii lângă pat: – Mi-e rău!
Mi-a sosit pesemne ceasul!... Rămâneți cu Dumnezeu!
Aș fi vrut, la despărțire, să vă las ceva strânsură;
Că eu știu, vai, sărăcimea în viață câte-ndură.
Dar în lume... nu-i pe vrute... faci atât cât ți-e puterea...

După ani de străduință, doar o vacă mi-e averea.
Stăpâniți-o pe Joiana, voi, băieți, când n-oi mai fi;
Între voi ca frați de-un tată, împărțiți-o cum veți ști!...
Zise, și vroia-nainte să-și urmeze cuvântarea...
Nemiloasa moarte însă i-a curmat pe veci suflarea.

.....
După ce l-au dus la groapă, băietanii... ce să facă?
Între dânșii cum să-mpartă, trei feciori, o biată vacă? ...
Cel mai mare – una, două: stăruia că numai lui,
Lui i se cuvine vaca și că n-o dă nimănu;
Fiindcă el doar a-ngrijit-o, de pe când era vițea!
– Ba să fie cu iertare! mijlociu-i răspundea,
Drept la vacă, eu am singur, scumpe frate!... mă-nțelegi?...
Că de treburile casei eu văzut-am ani întregi!...
Și pe bietul tata, cine – cât zăcu bolnav în pat,
Până când închise ochii – nu tot eu l-am căutat?
D-alde-acestea multe încă, cei doi frați își tot spuneau;
Iar Păcală?... sta deoparte, i-asculta cum se sfădeau.
– Ho! grăi-n sfârșit ăl mare, că s-adună lumea-n drum!
Ia să ne-mpăcăm mai bine.

– De! să ne-mpăcăm! Dar cum?

– Lesne!... Pân' să vie vaca de pe câmp, de la mâncare,
Hai câte-un ocol în curte să ne facem fiecare.
Și-ntr-al cui ocol va pune dânsa mai întâi piciorul,
Din noi trei, acela singur îi va fi stăpânitorul!
– Haidem! zise mijlociul. Zău, cuminte socoteală!
Unde i-o plăcea Joiane!...

Dar tu, ce zici, măi Păcală?

– Ce să zic? răspunse-acesta. Fie cum ați chibzuit!
Bun de tot! (cel mai în vârstă își zice-n gând mulțumit)
Eu o să-mi așez ocolul... lângă poartă chiar, colea...
Las' că știu eu pe Joiana cum s-o trag în partea mea!...
Mijlociul tot cam astfel se gândea și el să facă.

Și-amândoi, c-un „Doamne-ajută“, grabnic în pădure pleacă,
Taie, cară la spinare: fagi mai tineri și stejari;
Din stejari, din fagi, cu barda, lați își făuresc și pari...
Și-nspre sear-aveau în curte amândoi câte-un ocol,
Chiar cum intri, lângă poartă. He, dar cum? Ocolul gol?
Ce să cate-n el Joiana?... Fuga!... în ocoale pun
Și nutreț: otavă unul, altul: fân de cel mai bun.
– Iac-așa!... să-i placă vacii!...

Iar Păcală, al lor frate?...

Sub un plop în vremea asta s-odihnea trântit pe spate.
Numai când văzu că dâșii isprăvit-au munca grea,
Merse și el de-și aduse, din huceag, ce-i trebuia:
Ramuri tinere-nfrunzite, de răchită, de stejar;
Și-njghebă din ele-acolo, pe-apucate, un frunzar.
Doar atâta... alt-nimica înăuntru n-a mai pus...

.....
Soarele-asfințea departe, dup-o culme din apus...
Și Joiana, iat-o, vine de la câmp spre casă-alene...
A intrat pe poartă-n curte... Ei, acu-i acu', măi nene!
Peste cine-o da norocul?... Frații, muți privesc la ea.
„În ocolul meu intra-va...“ cel mai mare se gândea.
Tot așa și mijlociul... Aș! spre-ocoalele cu fân
Ea se uită-abia în treacăt, mirosindu-le puțin.
Apoi, haide... la frunzarul lui Păcală drept se duce,
Intră veselă și-ncepe frunze tinere să-mbuce.
– Ha-ha-ha!... vedeți? Păcală începu râzând să zică,
După prea mult cine-aleargă, se alege cu nimică.
Frații-i – tremurau de ciudă; – însă... ce puteau să facă?...
Și-a rămas din ziua-aceea singur el stăpân pe vacă.

II. VÂNZAREA

Scoală-te din somn, băiete, când de ziuă s-a crăpat,
Du la iarbă pe Joiana – să ți-o duci la adăpat!...
Uite-o! Vrea să intre-n holdă... n-o lăsa la grâu... aleargă!...
Noaptea: vezi, din bățatură, vreun om rău să nu ți-o șteargă!
Trebuia, și zi și noapte, slugă, păzitor să-i fie...
Nu era făcut el, însă, după d-astea să se ție!
– Să mă zbućium eu atâta, pentru-o vacă?... Până când?
Și de ce, la urma urmei?... Nu-i mai nimerit s-o vând?...
Hai la târg!

Așa Păcală hotărându-se-ntr-o zi,
Își luă de funie vaca, și cu ea-nspre târg porni.

*

De la vatră-n zori de ziuă, el plecă pe vreme bună;
Dar spre-amiază, într-o pădure, se trezește... c-o furtună.
Într-o clipă norii negri au cuprins țaria toată.
Vântul clătina copacii, mai din rădăcini să-i scoată.
– Unde să mai merg acuma pe o vreme-atât de grea?
Pân' la târg... e cale încă! băietanul se gândea;
Vede-alătura de cale un stejar 'nalt, scorbuos.
Ia să mă opresc oleacă sub acest copac stufos...
Și legând-o pe Joiana de-a stejarului tulpină,

El își lasă jos, pe iarbă, trupul dornic de hodină.
 Stă ce stă culcat, cu mâna căpătâi, și-adoarme dus...
 Fulgere brăzdau țaria. Vântul vâjâia pe sus.
 Clătinat de vânt, stejarul îndelung a scârțâit.
 Lui Păcală-n somn, copacul îi părea c-ar fi vorbit.
 Și: – Aud?... Ce-ai spus? îi zice, iute capul ridicând.
 Este de vânzare vaca, tu mă-ntrebi? și cum o vând?
 Ai ghicit!... E de vânzare!... Hai, s-o cumperi dacă vrei...
 Nu-ți cer mult pe ea, stejare... numai: șaptezeci de lei.
 Vântul, care-și domolise puținel a sa mânie,
 Prinde-a bate iar prin ramuri, parcă și mai cu tărie.
 „Scââârți!“ făcu din nou stejarul. Iar Păcală: – Nu vrei, hai?
 Șaptezeci de lei e prea mult? Numai patruzeci îmi dai?
 Dă-mi-i!... Na-ți-o și cu-atâta...
 Dar copacul, iarși! „Scââârți!“
 – Ce? Parale n-ai acuma? Să te-aștept, zici, până marți?
 Bine, nu e lucru mare... Până marți... te-ngăduiesc!...
 Numai, vezi: la ziua asta, banii gata să-i gălesc...
 Mă-nțelegi? Să n-avem vorbe! Și-acolo-n pădurea deasă
 Sub stejar lăsându-și vaca: – Bun rămas! porni spre casă.
 Frații-i, cum îl văd că vine: – Unde-i vaca?
 – Iac-am dat-o.
 – Cui? Cu ce preț?
 – În pădure, un stejar mi-a cumpărat-o.
 Patruzeci de lei pe dânsa o să-mi deie, marți, mi-a zis...
 – Cum?... Ce spui?... Ești beat, măi frate?... Sau ne iei
 pesemne-n răs!...
 – Dacă nu vreți, nu mă credeți! le-a răspuns el liniștit.
 – Tii!... cei doi se minunează. E nebun!... S-a mântuit!
 Om cu mintea-ntreagă poate astfel de prostii să facă?...
 P-așteptare – auzi? să vândă, cui? unui stejar, o vacă!
 Trasu-ne-ai pe sfoară zdravăn, mai deunăzi la-mpărțeală!
 Dar acuma cu vânzarea... mi te-ai ars și tu, Păcală! ...

Și pe când vorbeau cam astfel cei mari, în a lor privire
Se zărea lucind o rază de nespūsă mulțumire.

Dânsul... ce să zică?... Tace.... Apoi marți, în zori de zi,
C-un topor în mână, haide! spre pădure-ntins porni.

Când ajunse la stejarul unde vaca și-o legase:

Funia doar acolo, ruptă!... Vaca?... nicăiri. Plecase!...

– Ei, stejare! Banii, iute!

Aș! stejarul, iarăși: „Scââârți!“

– Nici acuma, vasazică, n-ai parale? Marți? Tot marți?!

Ira!... Știi ce?... Hai, mai treacă, până marțea care vine,

Dar de nu te ții de vorbă nici atunci, o pați cu mine!...

Marțea următoare însă, când s-a dus din nou să-i ceară:

„Scââârți!“ făcu din nou stejarul.

– Cum?... Nici astăzi?... Marți vrei, iară?...

A ... copacule nemernic... ia stai, că te-nvăț eu minte!...

Știi că nu mai porți cu vorba tu pe nimeni de-azi-nainte!

Și zicând acestea, trage-i!... cu toporul ascuțit...

Dă-i întruna!... pân' stejarul... la pământ s-a prăbușit.

Iar atunci, spre rădăcină ochii când și-i ațintește,

Colo-n scorbura-nnegrită, jos, Păcală... ce zărește?...

O căldare... Și-n căldare? O-lío!... ce de bogăție!

Sfinte Doamne!... Numai galbeni!... Prețuia... o-mpărăție!

– Vai! se minună flăcăul. Vezi, bătrâne putregai,

Ce de bani aveai?... și totuși îmi spuneai mereu că n-ai!

Mă făcuși s-alerg p-aicea de atâtea ori degeaba! ...

Îți plăcea să strângi avere înșelând, se vede treaba!...

.....
Prinse-apoi, cu mâna plină, galbenii a-i vântura.

– Uite-acuma... prețul vacii, am de unde mi-l lua!...

Și-a luat comoara toată?... Aș!... luă doar banii săi,

Cât avea să ia pe vacă: tocmai patruzeci de lei...

Îi vârî-n chimir, deoparte... – Bun rămas! grăi voios...

Și plecă, lăsând acolo ceilalți bani, grămadă, jos.